

ОБЛІК ТРАНСПОРТНО-ЗАГОТІВЕЛЬНИХ ВИТРАТ

Ключевые вопросы, которые рассматриваются:

- *Проведенные исследования учета и распределения транспортно-заготовительных расходов при формировании себестоимости товаров, себестоимости производственных запасов и себестоимости готовой продукции.*
- *Предложены формулы расчета распределения транспортно-заготовительных расходов, при их распределении методом прямого расчета и сборно-распределительным методом.*

Key issues that are examined:

- *Conducted research of account and division of transport-purveying charges at forming of prime price of commodities, prime price of supplies of productions and prepared unit cost.*
- *The formulas of calculation of division of transport-purveying charges are offered, at their division by the method of direct calculation and collapsible-distributive method.*

Вступ. Продукція підприємств харчової промисловості характеризується високою питомою вагою матеріальних витрат у складі виробничої собівартості продукції. До складу матеріальних витрат включаються витрати сировини і матеріалів витрати палива і енергії на технологічні цілі, витрати купівельних напівфабрикатів і комплектуючих виробів, вартість зворотних відходів тощо. Доставка запасів на підприємства, їх реалізація та збут і реалізація готової продукції пов'язані із значними транспортно-заготівельними витратами.

Постановка завдання: Ефективність управління витратами на підприємствах харчової промисловості та підприємствах роздрібною торгівлі, що відносяться до галузі харчової промисловості залежить від обраної методики планування, обліку та розподілу витрат на готову продукцію та незавершене виробництво, а також методики оцінки запасів та готової продукції на складах виробничих і торговельних підприємств. Транспортно-

заготівельні витрати включаються до собівартості запасів, а відповідно є складовою собівартості продукції і товарів.

Актуальність дослідження полягає в одержанні достовірної управлінської інформації про формування та оцінку статей витрат у складі виробничої собівартості продукції виробництва, собівартості товарів і собівартості запасів на складах виробничих та торгівельних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок в дослідженні питань калькулювання собівартості продукції зробили вітчизняні та зарубіжні вчені Голов С.Ф., Заїнчковський А.А., Ткаченко Н.М., Сопко В.В., Бутинець Ф.Ф., Чернелевський Л.М., Осадча Г.Г., К.Друрі, Ч.Т. Хорнгрен, Дж.Фостер та ряд інших.

Метою даного дослідження є удосконалення методів обліку та розподілу транспортно-заготівельних у відповідності з діючою законодавчою базою на Україні.

Виклад основного матеріалу. Згідно з п.9 П(С)БО 9 “Запаси”, включення транспортно-заготівельних витрат до собівартості запасів можна здійснювати двома методами:

- 1) *методом прямого розподілу;*
- 2) *“збірно-розподільчим “методом.*

Метод прямого розподілу застосовують, якщо під час надходження запасів відразу можна визначити витрати на їх транспортування і заготівлю.

Наприклад, на підприємство оптової торгівлі один транспортний засіб доставив три види товарів :

- пиво “Славутич” - 1500 шт. пляшок загальною вартістю 2700 грн. (у тому числі ПДВ - 450 грн.);

- пиво “Оболонь” - 1000 шт. пляшок загальною вартістю 1500 грн. (у тому числі ПДВ – 250 грн.);

- напій “Ром-кола” – 500 шт. пляшок загальною вартістю 900 грн. (у тому числі ПДВ – 150 грн.).

Транспортні витрати на доставку товарів становили 600 грн. (у тому числі ПДВ – 100 грн.)

Відповідно до облікової політики підприємства, сума транспортно-заготівельних витрат розподіляється пропорційно вартості запасів таким чином:

- вартість пива “Славутич” буде збільшена на суму транспортно-заготівельних витрат у розмірі 264,71 грн. $\{ 500 : (2250 + 1250 + 750) \times 2250 \}$;

- вартість пива “Оболонь” буде збільшена на суму транспортно-заготівельних витрат у розмірі 147,06 грн. $\{ 500 : (2250 + 1250 + 750) \times 1250 \}$;

- вартість напою “Ром-кола” буде збільшена на суму транспортно-заготівельних витрат у розмірі 88,23 грн. $\{ 500 : (2250 + 1250 + 750) \times 750 \}$.

На рахунках бухгалтерського обліку дані господарські операції будуть відображатися наступним чином:

Таблиця 1

**Відображення господарських операцій з обліку
транспортно-заготівельних витрат**

№№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки		Сума, грн..
		Дебет	Кредит	
1	2	3	4	5
1.	Оприбутковано пиво “Славутич”	281	631	2250
2.	Відображено податковий кредит	641	631	450
3.	Відображено транспортно-заготівельні витрати у складі первісної вартості пива “Славутич”	281	685	264,71
4.	Оприбутковано пиво “Оболонь”	281	631	1250
5.	Відображено податковий кредит	641	631	250
6.	Відображено транспортно-заготівельні витрати у складі первісної вартості пива “Оболонь”	281	685	147,06
7.	Оприбутковано напій “Ром-кола”	281	631	750
8.	Відображено податковий кредит	641	631	150
9.	Відображено транспортно-заготівельні витрати у складі первісної вартості напою “Ром-кола”	281	685	88,23
10	Відображений податковий кредит з ПДВ, обчислений виходячи з вартості транспортно-заготівельних витрат	641	685	100

“Збірно-розподільчий” метод

На підприємствах, де значна питома вага транспортно-заготівельних витрат у собівартості запасів, їх облік доцільно вести на окремому субрахунку рахунків обліку матеріальних цінностей.

Розподіл транспортно-заготівельних витрат можна вести двома способами:

1) з розрахунком середнього відсотка транспортно-заготівельних витрат;

2) прямий розрахунок суми транспортно-заготівельних витрат, що підлягає списанню у поточному місяці.

Перший спосіб.

Сума транспортно-заготівельних витрат, що відноситься до матеріальних цінностей, як відпущені на виробничі чи інші потреби, визначається як добуток середнього відсотка транспортно-заготівельних витрат і вартості використаних матеріальних цінностей, формула 1.

$$TЗВв = \frac{ВМв \times C\%}{100}, \text{де} \quad (1)$$

$TЗВв$ - транспортно-заготівельні витрати, що відносяться на собівартість використаних матеріалів у поточному місяці грн.;

$ВМв$ - вартість використаних матеріалів у поточному місяці, грн.;

$C\%$ - середній відсоток транспортно-заготівельних витрат, %.

Середній відсоток транспортно-заготівельних витрат визначається діленням суми залишків транспортно-заготівельних витрат на початок звітної місяця і транспортно-заготівельних витрат за звітний місяць на суму залишку матеріальних цінностей на початок місяця і матеріальних цінностей, що надійшли за звітний місяць, формула (2).

$$C\% = \frac{TЗВн = TЗВн}{ВМв + ВМк} \times 100\%, \text{де} \quad (2)$$

$TЗВн$ - залишок транспортно-заготівельних витрат на початок місяця, грн.;

$TЗВн$ - транспортно-заготівельні витрати, що надійшли у поточному місяці, грн.;

$ВМк$ - залишок матеріалів на кінець місяця, грн.

Приклад розподілу транспортно-заготівельних витрат, на виробничих підприємствах, що застосовують окремий субрахунок обліку транспортно-заготівельних витрат наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Розподіл транспортно-заготівельних витрат

№ п/п	Показники	Сума, грн.
1	2	3
1.	Залишок транспортно-заготівельних витрат на початок місяця	3100
2.	Транспортно-заготівельні витрати, що надійшли у поточному місяці	2500
3.	Вартість використаних матеріалів у поточному місяці	18000
4.	Залишок матеріалів на кінець місяця	35000
5.	Середній відсоток транспортно-заготівельних витрат	10,57
6.	Транспортно-заготівельні витрати, що відносяться на собівартість використаних матеріалів у поточному місяці	1902,6
7.	Залишок транспортно-заготівельних витрат на кінець місяця	3697,4

Середній відсоток транспортно-заготівельних витрат розрахований за формулою (2).

$$C_{\%} = \frac{3100 + 2500}{18000 + 35000} \times 100\% = 10,57\%$$

Транспортно-заготівельні витрати, що відносяться на собівартість використаних матеріалів у поточному місяці розраховані за формулою (1).

$$TЗВв = \frac{18000 \times 10,57\%}{100\%} = 1902,6(\text{грн.})$$

Залишок транспортно-заготівельних витрат на кінець місяця 3697,4 грн.(3100+2500-1902,6).

Другий спосіб.

Розподіл транспортно-заготівельних витрат на підприємствах, що ведуть окремий субрахунок обліку транспортно-заготівельних витрат визначений в додатку до П(С)БО 9 “Запаси”

Розрахунок суми транспортно-заготівельних витрат, що відноситься до використаних матеріальних цінностей у поточному місяці виконується за формулою 3

$$TЗВв = \frac{TЗВп + TЗВн}{ВМп + ВМн} \times ВМв, \text{ де } (3)$$

ВМп - залишок матеріалів на початок місяця, грн.;

VM_n - вартість матеріалів, що надійшли у поточному місяці, грн.

Приклад розрахунку розподілу транспортно-заготівельних витрат за формулою 3 наведено в таблиці 3.

Таблиця 3

Розподіл транспортно-заготівельних витрат

№ п/п	Показники	Вартість запасів, грн..	Транспортно-заготівельні витрати, грн.
1	2	3	4
1.	Залишок на початок місяця	500	50
2.	Надійшло за місяць	900	110
3.	Вибуло за місяць	1300	149*
4.	Залишок на кінець місяця (ряд.1 + ряд.2 – ряд.3)	100	11

* Сума транспортно-заготівельних витрат, що підлягає списанню у поточному місяці розрахована за формулою 3.

$$TЗВ = \frac{50 + 110}{500 + 900} \times 1300 = 149(\text{грн.})$$

Підприємства роздрібної торгівлі, що застосовують оцінку товарів за цінами продажу та окремий субрахунок обліку транспортно-заготівельних витрат використовують метод розподілу, який враховує торгову націнку на товари та собівартість реалізованих товарів.

Приклад розподілу транспортно-заготівельних витрат на підприємствах роздрібної торгівлі наведено в таблиці 4.

Таблиця 4

Розподіл транспортно-заготівельних витрат на підприємствах роздрібної торгівлі

№ п/п	Показники	Субрахунок 282 “Товари в торгівлі”, грн.	Субрахунок 289 “Транспортно-заготівельні витрати”, грн.	Субрахунок 285 “Торгова націнка”, грн.	Продажна вартість (гр.3 + гр.4), грн.
1	2	3	4	5	6
1.	Залишок на початок місяця	220000	24000	73000	244000
2.	Надійшло за місяць	450000	50000	150000	500000
3.	Вибуло за місяць (реалізовано)	585349	64651	194825	650000
4.	Залишок на кінець місяця (ряд.1 + ряд.2 – ряд.3)	84651	9349	28175	94000

Сума торгової націнки, що відноситься до реалізованих товарів розраховується за формулою 4

$$THe = \frac{THn + THn}{BPn + BPn} \times BPv, \text{ де} \quad (4)$$

THe - сума торгової націнки, що відноситься до реалізованих товарів, грн.;

THn - залишок торгової націнки на початок місяця, грн.;

THn - торгова націнка в продажній вартості товарів що надійшли за звітний місяць, грн.;

BPn - залишок товарів на початок місяці за продажною (роздрібною) вартістю, грн.;

BPn - надійшло товарів за місяць за продажною (роздрібною) вартістю, грн.;

BPv - реалізовано товарів за місяць за продажною (роздрібною) вартістю, грн.

Сума торгової націнки, що відноситься до реалізованих товарів (дебет субрахунка 282"Товари в торгівлі", кредит субрахунка 285"Торгова націнка" сторно), становить:

$$THe = \frac{73000 + 150000}{244000 + 500000} \times 650000 = 194825(\text{грн.})$$

Розрахунок суми транспортно-заготівельних витрат, що відносяться до реалізованих товарів ведуть за формулою 5.

$$TZVv = \frac{TZVn + TZVn}{BPn + BPn} \times BPv, \text{ де} \quad (5)$$

$TZVv$ - транспортно-заготівельні витрати, що відносяться до реалізованих товарів, грн.;

$TZVn$ - залишок транспортно-заготівельних витрат на початок місяця, грн.;

$TZVn$ - транспортно-заготівельні витрати, що надійшли за місяць, грн.

На рахунках бухгалтерського обліку списання транспортно-заготівельних витрат відображається по дебету субрахунка 902"Собівартість реалізованих товарів" і кредиту субрахунка 289"Транспортно-заготівельні витрати".

$$TZVv = \frac{24000 + 50000}{244000 + 500000} \times 650000 = 64651(\text{грн.})$$

Собівартість реалізованих товарів розраховується різницею між продажною вартістю товарів, торговою націнкою, що відноситься до реалізованих товарів та сумою транспортно-заготівельних витрат, які відносяться на реалізовані товари. В нашому приладі собівартість реалізованих товарів складає 390524 грн.(650000 – 194825 – 64651).

На рахунках бухгалтерського обліку собівартість реалізованих товарів відображається по дебету субрахунка 902”Собівартість реалізованих товарів” і кредиту субрахунка 282”Товари в торгівлі”.

Зменшення залишку на субрахунку 282”Товари в торгівлі” відбулося на суму 585349 грн.(194825 + 390524).

Висновки: Дані науково-практичні методи обліку та розподілу транспортно-заготівельних витрат на виробничих і торгівельних підприємствах націлені на удосконалення методів планування, обліку та калькулювання собівартості продукції промисловості і розрахунку собівартості товарів роздрібної торгівлі. В результаті проведених досліджень формалізовано методику обліку та розподілу транспортно-заготівельних витрат, що її адаптування в умовах застосування інформаційних технологій.

Список використаних джерел

1. Бухгалтерський облік у документах. Навчальний посібник./Під редакцією Л.М.Чернелєвського – 2-ге вид., перероб. і лоп. – К.: Кондор, 2007, – 430 с.
2. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: Підручник. – 3-те вид. допов. і перероб. – К.: Алерта, 2008. – 926с.
3. Чернелєвський Л.М., Осадча Г.Г. Управлінський облік на підприємствах харчової промисловості. Навчальний посібник. – К.: Пектораль, 2005 – 364 с.